

REFERÈNCIA

Revisió de l'accentuació

Introducció

Sabem que algunes grafies poden ser modificades amb signes diacrítics.

LLETRA	NOM	EXEMPLES
à	a accentuada	àcid, fàcil, valencià
è	e amb accent greu	ètica, pèsol, cafè
é	e amb accent agut	ésser, església, cantaré
í	i accentuada	íntim, física, dofí
ï	i amb dièresi	veïna, produït, traïció
ò	o amb accent greu	òrgan, radiòfon, ressò
ó	o amb accent agut	ós, recórrer, Castelló
ú	u accentuada	útil, lúdic, dejú
ü	u amb dièresi	qüestió, lingüística, reüll

També sabem que algunes agrupacions de lletres i dígrafs es poden separar (t-g, t-j; t-l, t-m), cosa que també passa en el cas d'una seqüència de dues vocals en un mateix mot, perquè per cada síl·laba només hi ha d'haver una vocal (que serà el seu nucli): **po-a**, **ve-í**, **cu-a**, **re-a**.

NOTES

Els diftongs

En el cas dels diftongs, en què la *i* i la *u* actuen com a semivocals o semiconsonants, les dues vocals juntes formen part de la mateixa síl·laba, no es poden separar: **reina** (**rei**-na), **terapeuta** (te-ra-**peu**-ta); **lingüística** (lin-**güis**-ti-ca), **conseqüència** (con-se-**qüèn**-ci-a).

Quan *i* i *u* són consonants

La *i* i la *u* també poden actuar com a consonant i, per tant, formen síl·laba amb la vocal o les vocals següents: **iaia** (**ia-ia**), **quèiem** (què-**iem**), **beuen** (be-**uen**)

Observeu el quadre següent que esquematitza el que hem dit anteriorment:

SEQÜÈNCIES DE VOCALS			
DUES VOCALS, DUES SÍL·LABES		UNA SÍL·LABA	
AGRUPACIONS DE A/ E/ O	HIATS (I/U + VOCAL)	DIFTONG CREIXENT	(G/G + U FÒNICA + VOCAL)
Andrea: An-dre-a:	cua: cu-a		quant: quant
boa: bo-a	suen: su-en		conseqüent: con-se-qüent
peó: pe-ó	cuïneteta: cu-i-ne-ta		lingüista: lin-güis-ta
maó: ma-ó:	paciència: pa-ci-èn-ci-a	DIFTONG DECREIXENT	(VOCAL + I/U)
poal: po-al	HIATS (VOCAL + Ï/Û)		reina: reina
realitzar: re-a-lit-zar	veïna: ve-ï-na:		causa: cau-sa
	Raül: Ra-ül		

L'accentuació gràfica

L'accent gràfic, que s'escriu sobre les vocals majúscules i minúscules, marca l'accent del mot (tant l'absència com la presència indiquen quina és la síl·laba tònica) i assenyala la qualitat de la vocal modificada, que determina la mena d'accent que cal emprar:

- greu (˘), per a la vocal baixa i les vocals mitjanes baixes —à, è i ò;
- agut (´), per a les mitjanes altes i les altes —í, ú, é, i ó.

Regles d'accentuació gràfica

S'ACCENTUEN		
	ELS MOTS...	EXEMPLES
Última síl·laba del mot (aguts) — — —	▪ Que acaben en vocal	Valencià, també, camí, veí...
	[Atenció: són agudes però no acaben en vocal: espai , festiu]	
	▪ Que acaben en vocal seguida de –s	Cabàs, després, talòs, pastís, pallús...
	[Atenció, no acaben en vocal seguida de -s: cosins , cartells ...]	
Penúltima síl·laba de mot (plans) — — —	▪ Que acaben en consonant	Fàcil, tòrcer, portàvem... Exàmens, difícils... Cànon...
	[Atenció: són planes i NO acaben en vocal: entràveu , veieu]	
	[Atenció, NO s'accentuen els mots que acaben en consonant antecedia de vocal o si acaben en –en, -in: perles , coxis , homes ; parlen , diguin)]	
Antepenúltima síl·laba de mot (esdrúixols) — — — — — — — — — —	▪ Tant si acaben en vocal, com en consonant	Història, física, àrees, Núria, períodes

NOTES

▪ No s'accentuen els mots monosíl·labs

Encara que alguns monosíl·labs, i alguns altres mots que segons les normes tampoc no s'haurien d'accentuar, porten **accent diacrític** per a distingir-los d'altres mots (en veurem la llista més avant).

▪ Els mots que no s'inclouen en el quadre anterior, no s'accentuen

▪ Els mots compostos

Llevat del cas d'alguns mots compostos que porten guionet, s'escriu un sol accent gràfic per mot: el que es correspon amb l'accent fònic del component lèxic de la dreta si cau en una de les tres darreres síl·labes del mot: **sociolingüístic**.

▪ Adverbis en –ment i compostos patrimonials

Es manté l'accent gràfic del component de l'esquerra quan aquest component és un mot que com a tal ja té accent gràfic: còmodament (còmoda), adéu-siau (adéu).

▪ Les abreviatures

Mantenen els accents que té la paraula sencera: àt. (àtic), làm. (làmina)

L'accent (agut o greu) sobre la e i sobre la o

La distribució de les vocals mitjanes anteriors tòniques presenta variació dialectal que fa que l'ús dels accents agut (´) i greu (`) sobre e i o no s'hi ajusti sempre a la pronúncia de cada parlar i calga recórrer a tendències en la distribució gràfica.

En la tradició ortogràfica valenciana és corrent escriure l'accent agut damunt la e tònica corresponent, d'acord amb la pronúncia dels parlars occidentals: *café, cinqué, comité, mossén, comprén, cortés, francés, admés, pretés; atényer, véncer, véiem, créiem*. Tanmateix, **es manté l'accent greu en l'interrogatiu i el relatiu tònic *què* i la conjunció *perquè*, i en mots exdrúixols com *València* o *sèrie*.**

En baleàric, s'escriu accent greu en les formes de la persona 1 del present d'indicatiu dels verbs de la conjugació I en -enar i -esar: *anomèn, enllumèn, esmèn, remèn* (llevat de les d'*afaenar* i *desfaenar, berenar, entrenar, estrenar, gangrenar, ordenar* i derivats, amb accent agut); *aburgès, avès, palès* (llevat de *contrapés, repés, sospés*)

Tot seguit veurem quan s'accentua la e oberta, atesos els criteris de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC).

L'accent sobre la e i la o en mots aguts

■ Normalment escrivim l'accent greu en les paraules agudes acabades en **è, és, èn**:

Bebè, cafè, canapè, comitè, sisè, tupè, perquè, mercè...

Bebès, cafès, canapès, comitès, tupès, perquès, mercès...

Comprèn, reprèn, sorprèn...

EXCEPCIONS (MOTS AGUTS EN É TANCADA)

É	Derivats o compostos de les formes amb el diacrític <i>bé</i>	Malbé, també...
	[Atenció, El mot <i>collibè</i> , deriva de <i>be</i> : 'anyell']	
	Alguns mots provinents del francès com...	Calé, clixé, consommé, paté, puré, quinqué, ximpanzé, i també vaivé
	Alguns topònims	Arduané, Beniafé, Ramastué, Renanué, Sessué
ÉS	Derivats o compostos de les formes amb el diacrític <i>més</i> :	Només, endemés...
	Els mots: <i>adés, après</i> i <i>després</i> i, el diacrític, <i>rés</i> .	<i>Adés, après</i> i <i>després</i> i, el diacrític <i>rés</i>
	Els que fan el plural en -essos, com...	Accés, exprés, ingrés, procés, progrés, revés
	[Llevat de: <i>espès, estrès, interès, xerès</i> . Exprés: 'antic pres']	
ÉN	El mot <i>amén</i> .	Amén
	Les fomes de la C2, persona 3 Pl en <i>-cén, -tén</i> :	Encén, entén.
	Alguns topònims	Alcalatén, Bausén, Bairén, Larén, Sinyén, Tuixén

- En canvi, normalment escrivim l'accent agut en les paraules agudes acabades en **ó**, **ós**.

Avió, camió, carreró, finestró, meló, missió, pressió...

Ambdós, calabós, endós, cós, ós...

- També escrivim l'accent agut, als adjectius acabats amb **ós** i als participis dels verbs derivats de *fondre*.

Famós, bavós, grandíós...

Difós, refós, confós...

EXCEPCIONS (MOTS AGUTS EN Ò OBERTA)

Ò	En els mots aguts acabats en -ò	Açò, això, allò, però, madò
	Els derivats i compostos de <i>bo, so, to, tro, com...</i>	De debò, ultrasò, semitò, retrò
Òs	En els mots aguts acabats en -os	Arròs, carcabòs, carròs, espòs, renòs, repòs, talòs, terròs, Ambròs
	Derivats i compostos de <i>cos, cros, glos</i> 'llengua', <i>gros, os</i>	Anticòs, motocròs, hipoglòs, capgròs, trençalòs

L'accent sobre la e i la o en mots plans

- Normalment escrivim l'accent greu sobre la **e** i la **o** en les paraules planes, sobretot si la síl·laba posterior duu la vocal **i** o la vocal **u**; o si provenen del grec.

Pèndol, rètol, brètol...

Rèptil, tèxtil...

Telèfon, Agamènon, intèrfon...

Sòcol, dòlmens, pròleg, rònc, tòrcer, apòstol, melòman...

Fòssil, lògic, sòlid, pseudònim / Mòdul, còncau

EXCEPCIONS (MOTS PLANS EN É / Ó)

É	Cérvol, crémor, déntol, évol, llécol, llépol, péntol
	Feréstec, préssec, préstec, quetsémper, tsarévix
	Ésser, néixer, créixer, péixer
	Prémer, témer, trémer i derivats.
Ó	En els mots córner, estómac, furóncol, góndol
	En el verb córrer
	Topònims com Bóixols, Bóquer, els Córrecs, Fórnols, Gósol, Jóncols, Sóller, Tórrec, Xóvar

ELS SIGNES DIACRÍTICS >

L'accent sobre la e i la o en mots esdrúixols

- Normalment escrivim l'accent greu en les paraules esdrúixoles.

EXCEPCIONS (MOTS ESDRÚIXOLS EN E I EN Ò TANCADES)

É	Església, grémola, llémena, témpores. Formes del femení: feréstega, llépola, cérvola Topònims com Bétera, Burjassénia, Dénia, Ènguera, Èssera, Gémenes, Guadasséquies, Llèmpia, la Sénia.
Ò	Escòrpora, fórmula, gódua, pólvora, tómbola, tórtora, góndola

L'accent diacrític

Fixeu-vos amb el quadre següent. Tots els mots han de dur accent diacrític.

bé (contrari de malament)	ós/óssa (animal)
béns (propietats)	pèl (i repèl, contrapèl...)
bóta (recipient per al vi)	què (interrogatiu i relatiu fort)
cóc (com coca)	rés (pregària)
cóm (menjadora)	ròssa (bèstia vella)
cóp (floc)	sé (del verb <i>saber</i>)
Déu (i adéu, pregadéu...)	séc (plec)
dóna i dónes (del verb donar)	sègle (sègol)
féu (passat del verb <i>fer</i> , i desféu, reféu...)	sèu (greix)
jóc (d'ajocar)	sí (afirmació)
Lés (població)	sóc i só, és, són, fóra (del verb <i>ser</i>)
mà (part del cos)	sòl (terra, i entresòl, subsòl)
més (de quantitat)	té (del verb <i>tenir</i>)
mèu (miol)	tòt (broc gros)
mòlt (participi del verb <i>molre</i>)	ús (d'usar)
món (i rodamón)	véns, vénen (del verb <i>venir</i>)
móra (fruita)	vés (del verb <i>anar</i>)
nét/a (i renét/a, besnét/a...)	véu (passat del verb <i>veure</i>)
nós (pronon fort)	vós (pronon fort)

Interferències externes

En català hi ha unes quantes paraules la síl·laba tònica de les quals no coincideix amb la del castellà, i això provoca que de vegades les escrivim i les pronunciem malament.

Mots aguts

- Són aguts els mots formats amb –crom:
monocrom, policrom...
- Els mots acabats en –trop
filantrop, misantrop...
- Els noms d'esport que acaben en –bol
futbol, handbol, voleibol...
- Alguns topònims
els Carpats, el Tibet, Biarritz, Zuric, Munic...
- Alguns antropònims
Borís, Nobel...
- Altres mots que trobareu en el quadre següent:

alfil	ampit	avar	cautxú	celtiber	ciclops	criquet
elit	eriçó	esperit	flascó	fluor	handicap	hoquei
humit	iber	interval	oboè	oceà	perit	però
pivot	policrom	poliglòt	quetxup	quilogram	radar	sandvitx
soviet	timpà	tiquet	xandall	xassis	xiclet	zenit

Mots plans

- Són plans els verbs *córrer*, *témer*, *tòrcer* i *vèncer*
- Alguns topònims
Àneu, Eufrates, Honolulu, Kíev, Mali, Marràqueix, Tàrent, Ucraïna...
- Alguns antropònims
Agamèmnon, Arquimedes, Èdip, Èol, Espàrtac, Èsquil, Heròdot, Vladímir, Ígor, Jàson, Telèmac, Txèkhov...
- Altres mots que trobareu en el quadre següent:

acne	aeròlit	aeròstat	alvèol	auriga	austríac
biòtop	cardíac	císter	conclave	dentífrici	dinamo
estèrnum	etíop	exegeta	fagòcit	karate	letargia
libido	medul·la	megàlit	míssil	monòlit	omòplat
paraplegia	púding	quadriga	quilolitre	rèptil	púding
sinergia	tèrmit	tèxtil	vertigen	víking	zulu

NOTES

Són plans mots acabats en alguns sufixos:

- òcit: fagòcit, leucòcit...
- osi: osmosi...
- fit: tal·lòfit...
- esi: exegesi, mimesi...
- lit: aeròlit, megàlit, monòlit...
- fon: magnetòfon, intèrfon...
- ol: nuclèol, albèol...
- íac: afrodisíac, policíac...
- sfera: atmosfera, litosfera...
- stat: termòstat, aeròstat...

Mots esdrúixols

- Són esdrúixols els mots acabats en els sufixos següents:

- lisi: electròlisi...
- stasi: diàstasi...
- èctasi: atelèctasi...
- ode: elèctrode...
- spora: maciòspora...
- clasi: hipodermòclasi...
- fàgia: antropofàgia...

- Alguns topònims

Etiòpia, Hèlsinki, Himàlaia, Ítaca, Kàtmandu, Mègara, Míkonos, Sàhara, Tàrraco, Bàssora, Úmbria...

- Alguns antropònims

Àtila, Dàmocles, Èsquines, Pèricles, Praxíteles, Prosèrpina...

- Altres mots que trobareu en el quadre següent:

Aurèola diòptria èczema gàmeta isòbara olímpíada pàtxuli període pneumò-
nia quàdriceps rubèola

ELS SIGNES DIACRÍTICS >

La dièresi

La dièresi (¨) s'escriu sobre la *i* i la *u* amb les funcions següents:

LA DIÈRESI INDICA...	EXEMPLES
Que es pronuncia la <i>u</i> davant de <i>e</i> i <i>i</i> quan és precedida de <i>q</i> i <i>g</i> .	Llengües/ guerra, pingüí/ guitarra; conseqüent/ perquè...
Que una seqüència de vocals que formaria diftong decreixent (VOCAL + I/U) no en forma.	Veïna/ reina; Raül/ causa; peüc/ preu; raïm/ Raimon...
Que una <i>i</i> o una <i>u</i> que per la situació a la paraula serien consonants són vocals.	Reduïa/ duia, maleïa/ deia...

NOTES

La dièresi no fa la funció de l'accent

Si accent i dièresi coincideixen en una mateixa lletra, té preferència l'accent

Exemples: Lluís, veí, suís... Però: Lluïsa, veïna, suïssa...

No es posa dièresi, encara que hi ha diftong en els casos següents:

EXCEPCIONS A L'ÚS DE LA DIÈRESI	EXEMPLES
Els compostos amb prefix acabat en vocal (co, re, contra...)	Coincidir, reunió, contraïndica...
[Atenció a <i>reüll</i> , <i>reïra</i> i a les formes del verb <i>reeixir</i> , com <i>reïsc</i> , <i>reïxes</i>]	
Les terminacions llatines <i>-us</i> i <i>-um</i> .	Pius, Màrius, podium, aquàrium...
En els sufixos <i>-isme</i> i <i>-ista</i>	Egoïsme, altruïsta...
[els acabaments de <i>proïsme</i> i <i>lluïsme</i> no són sufixos]	
En les terminacions de gerundi, infinitiu, futur i condicional dels verbs de la tercera conjugació (acabats en <i>-ir</i>).	agraïr, succeïnt, traduiré, oïria

ELS SIGNES DIÀCRÍTICS